

دیجی‌بیان

فناوری

گفتگو با حسین اسلیمی
IT ابزار تسهیل زندگی است

ISSN : 2423-527X

پرونده‌ای برای کسب و کارهای خانوادگی
در صنعت آی تی
این خانواده‌های
فناور

گزارش بانک دایرکتور از وضعیت
بانک و بانکداری جهانی
نوآوری حرف اول را می‌زند

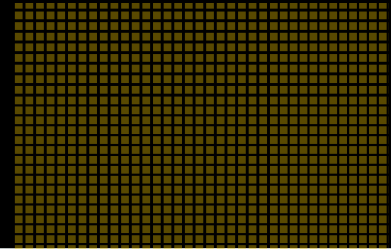
پرونده ویژه
آینده فناوری های پوشیدنی

گفتگو با سعید عابدین در گوش
مالیات بر ارزش افزوده برای
فناوری اطلاعات غیر عادلانه است

مالیات بر ارزش افزوده
در صنعت فناوری اطلاعات

مالیات بر ارزش افزوده ارزشی افزوده برای اقتصاد کشور

حسین گنجی

معمولاً وقتی شرایط کشور به سمتی می‌رود که خوداتکایی در آن بیشتر می‌شود و روند بازگشت به خود و سازوکار درونی خود مورد توجه قرار می‌گیرد، این تصور می‌شود که دولت دارد به اصطلاح قدیمی‌ها از مردم می‌زند تا خود را اداره کند. این ملاحظه کوتاه باعث می‌شود که این اصلاح ساختارهای درونی همواره با گاردی از پیش تعریف شده مواجه شود. اگر آموزش‌های لازم و به پیوست آن قوانین شفاف به دست نباشد این گارد دامنه‌اش وسیع‌تر می‌شود و باعث

ناکارآمدی این اصلاحات صورت گرفته می‌شود. ارزش افزوده یک منبع مالیاتی تازه بوده است که سال‌های سال است به دلیل همان تنگناهای تاریخی امروز ایران، در دوره‌های بسیار دور در کشورهای اروپای مورد توجه قرار گرفته است و تاکنون به اجرا گذاشته است. ایران از این سیل درآمدی دولتی تاکنون بی‌بهره بود تا اینکه در سال‌های گذشته شرایط و بستر سازی اجرایی آن صورت گرفت و به سبب مخارج مشتریان محصولات متنوع افزوده شد.

**ارزش افزوده
سال‌های سال
است به دلیل
تنگناهای
تاریخی امروز
ایران مورد توجه
قرار گرفته است**

● **پیشینه**
این گونه مالیات ستانی برای نخستین بار توسط فون زیمنس (۱۹۵۱) به منظور عبور کردن از مشکلات مالی آلمان طرح‌ریزی شد که به رغم علاقه و تمایل شدید کشورهای نظیر آرژانتین و فرانسه برای آگاهی از چگونگی ساختار آن، این مالیات به طور رسمی تا سال ۱۹۵۴ در هیچ کشوری به اجرا درنیامد. از سال ۱۹۵۴ به بعد برزیل، فرانسه، دانمارک در زمره کشورهای بودند که این نوع از مالیات را در نظام مالیاتی کشور خود به کار گرفتند و کره جنوبی نیز نخستین کشور آسیایی بود که از سال ۱۹۹۷ با کمک صندوق بین‌المللی پول توانست این مالیات را در نظام خود پیاده کند و پس از آن کشورهای ترکیه، پاکستان، بنگلادش و لبنان هم اقدام به اجرای این مالیات کردند. شیوه اجرایی متداول این قانون به این شکل است که هر فروشنده در هنگام فروش کالا و خدمات مالیات مورد نظر را به صورت حساب می‌افزاید و آن را همراه با قیمت کالا و خدمات از مشتری دریافت می‌کند. نخستین فروشنده مالیات دریافتی را وصول و به دولت پرداخت می‌کند و در مراحل بعدی هر فروشنده مابه‌التفاوت مالیات را از مشتری می‌گیرد و به حساب سازمان امور مالیاتی واریز می‌کند. این گونه مالیات یعنی مالیات بر ارزش افزوده سه نوع است

آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. نتایج هم‌چنین نشان می‌دهد افزایش میزان مالیات بر ارزش افزوده سبب کاهش میزان تولید ناخالص ملی می‌گردد که این امر می‌تواند موجب افزایش میزان تورم موجود در جامعه شود. همین‌طور بین تولید ناخالص ملی و مالیات بر ارزش افزوده رابطه معناداری وجود دارد. شدت و علامت همبستگی نیز نشان می‌دهد که نوع رابطه معکوس است. به بیان دیگر هرچه میزان تولید ناخالص ملی افزایش یابد میزان مالیات بر ارزش افزوده کاهش پیدا خواهد کرد. زیرا افزایش میزان تولید ناخالص ملی موجب افزایش عرضه نسبت به تقاضای موجود و در نتیجه کاهش فشار تقاضا و در نهایت کاهش میزان تورم ناشی از فشار تقاضا خواهد گردید که این امر به نوبه خود بر میزان مالیات بر ارزش افزوده اثر گذاشته و موجب کاهش آن خواهد گردید. به همین ترتیب، بر اساس نتایج بررسی انجام شده بین میزان مالیات بر ارزش افزوده و میزان درآمد‌های مالیاتی رابطه معناداری وجود که نوع رابطه آن‌ها مستقیم می‌باشد. به بیان دیگر با افزایش میزان مالیات بر ارزش افزوده سطح و میزان درآمد‌های مالیاتی افزایش می‌یابد که این امر به نوبه خود می‌تواند از طریق کاهش کسری بودجه دولت بر روی تورم اثر کاهشی داشته و از میزان تورم موجود در جامعه بکاهد. همچنین، بین میزان درآمد‌های مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش میزان درآمد‌های مالیاتی، میزان مالیات بر ارزش افزوده کاهش پیدا می‌کند. یعنی افزایش میزان درآمد‌های مالیاتی موجب افزایش درآمد دولت و کاهش کسری بودجه و در نتیجه کاهش تورم ناشی از آن می‌گردد و در نتیجه کاهش سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات مصرفی، میزان مالیات بر ارزش افزوده متعلق نیز کاهش پیدا خواهد کرد. بنابراین، به نظر می‌رسد در مرتبه نخست باید به این مسائل توجه نمود.

● مالیات و کنترل بودجه

کسری بودجه دولت از مصادیق بارز تورم ناشی از فشار تقاضا است که در اثر کاهش مالیات‌ها و سایر درآمد‌های دولت و نیز افزایش مخارج دولت و بخش خصوصی به وجود می‌آید. تحولات اقتصاد بین‌المللی از جمله تحریم‌ها و عدم دسترسی به تجارت آزاد و ورود و خروج مشکل ارز و ... در طی این سال‌های باعث گشته است دولت به خوداتکایی بیشتری فکر کند. این خوداتکایی یعنی تکیه به چارچوب‌های خود و اصلاح روندهای

عمده بر عهده مصرف‌کننده نهایی قرار می‌گیرد. این مالیات در مراحل مختلف تولید و توزیع، توسط فروشندگان کالاها و خدمات جمع‌آوری می‌شود. به صورت شفاف و روشن می‌توان این‌طور بیان کرد که مالیات بر ارزش افزوده در هر مرحله از فرایند تولید، با تعلق نرخ مقرر مالیاتی بر پایه مالیاتی محاسبه شده و اخذ می‌گردد. این مالیات به تبع عوارض و محاسنی همان‌طور که اشاره به مناقشه‌های آن شد داراست. از سوی می‌تواند موجب تغییر در قیمت‌های نسبی کالاها و خدمات تولیدی شده و از این طریق تقاضای مؤثر برای این کالاها و خدمات را متأثر سازد. در نتیجه تغییر در تقاضا، خود می‌تواند سبب بروز فشارهای تورمی در اقتصاد گردد. ولی خوب باید دید اگر این مالیات وضع نشود، آن وقت با جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده به جای مالیات‌های دیگر نظیر مالیات بر فروش و یا مصرف، می‌بایست انتظار داشت که سطح قیمت‌ها به‌طور قطع افزایش یابد. در هر حال تصمیم‌گیری در مورد چگونگی اثرگذاری مالیات بر ارزش افزوده بر سطح قیمت‌ها از طریق اثر جانشینی ایجاد شده بستگی به شناسایی تغییرات در قیمت‌های نسبی کالاها و خدمات و همچنین تشخیص نحوه اثرگذاری قیمت‌های نسبی بر روی روند تخصیص منابع و در نتیجه سطح قیمت‌ها دارد.

● چرا ارزش افزوده

در اینجا به ناچار باید فکت‌هایی از مسائل قدری تخصصی‌تر برای باز شدن بیشتر این مبحث آورده شود. ببینید در بررسی شرایط و تأثیرات این نوع از مالیات‌گیری باید اشاره کرد که این گونه مالیات، یعنی مالیات بر ارزش افزوده رابطه معنادار و معکوسی با کسری بودجه دولت دارد. به بیان دیگر هرچه میزان مالیات بر ارزش افزوده افزایش پیدا کند، میزان کسری بودجه دولت و در نتیجه تورم کاهش می‌یابد. همچنین، بین افزایش میزان کسری بودجه دولت و میزان مالیات بر ارزش افزوده رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد؛ یعنی با افزایش میزان کسری بودجه دولت، تورم و در نتیجه میزان مالیات بر ارزش افزوده نیز افزایش می‌یابد. نتایج بررسی‌های میدانی کارشناسان بیانگر آن است که در پی افزایش میزان هزینه محصولات داخلی یا همان تورم ناشی از فشار تولید شاهد افزایش میزان مالیات بر ارزش افزوده خواهیم بود. به عبارت دیگر افزایش میزان هزینه محصولات داخلی موجب افزایش قیمت می‌گردد. در نتیجه با افزایش قیمت محصولات مذکور میزان مالیات بر ارزش افزوده تعلق گرفته به

هرچه میزان مالیات بر ارزش افزوده افزایش پیدا کند، میزان کسری بودجه دولت و در نتیجه تورم کاهش می‌یابد

که عبارت‌اند از مالیات از نوع تولیدی، درآمدی و مصرفی. در نوع تولیدی، مالیات کلی بر فروش اعمال می‌شود. در حالی که در نوع درآمدی مالیات بر فروش کالاهاست. در مالیات بر ارزش افزوده از نوع مصرفی نیز که مالیات بر کالاها و خدمات مصرفی است، تمام مخارج سرمایه‌گذاری ناخالص از پایه مالیاتی حذف می‌شود. این مالیات همواره در میان اقتصاددانان غربی مورد مناقشه بوده است. ایران نیز این مناقشه درازدامن همواره بوده است به طوری که برخی کارشناسان معتقدند این مالیات آثار مناسبی در سطوح مختلف جامعه و به ویژه شهرها دارد و برخی دیگر خلاف این نظر را داشته و آن را تیر خلاص برای صنعت کشور می‌دانند. مالیات بر ارزش افزوده در حقیقت نوعی مالیات چندمرحله‌ای است که در مراحل مختلف زنجیره تولید بر اساس درصدی از ارزش افزوده کالاها تولید شده یا خدمات ارائه شده اخذ می‌شود. این مالیات در واقع نوعی مالیات بر فروش چندمرحله‌ای است که خرید کالاها و خدمات واسطه‌ای را از پرداخت مالیات معاف می‌کند و همچنین، این مالیات نوعی مالیات بر گردش کالا و خدمات نیز هست. به شکلی که در مراحل مختلف تولید کالا و متناسب با افزایش سود مصرف‌کنندگان برای تهیه کالاها و خدمات تعلق گرفته، به طوری که بار نهایی مالیات به‌طور

اشتباهی که تاکنون طی شده است. مالیات بر ارزش افزوده می تواند یکی از این مواردی باشد که دولت با تکیه بدان و از راهی به مراتب بهتر درآمدهای خود را افزایش داده و کسری های بودجه ای خود را و همین طور متکی بودن مدام خود به شرایط بین المللی و بخصوص فروش نفت را کاهش دهد. اتکای بیش از حد بودجه دولت به درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز موجب می گردد تا با پیدایش تحولاتی در بازار جهانی نفت یا سیاست های بین المللی همچون تحریم ها، مجموع درآمدهای دولت دستخوش تحول گردد و در پی آن کنترل بودجه از مدیریت دولتمردان خارج شود. بنابراین، باید توجه داشت که حساب بودجه دولت تنها حساب دخل و خرج آن نیست، بلکه مهم تر از آن تبیین کننده سیاست های اقتصادی دولت است که در واقع شوک اولیه برای تجهیز منابع اقتصادی را ایجاد می نماید. از این رو تنظیم صحیح این حساب از اهمیت ویژه ای برخوردار است و لازم است تا تلاش کافی برای از بین بردن تفاوت بین دریافتی ها و پرداختی ها انجام گیرد تا در نهایت هماهنگی و توازن بر ترکیب بودجه دولت حاکم گردد. در اغلب کشورها، مالیات ها مهم ترین منابع درآمدی دولت هستند. در کشور ما از دیرباز مالیات ها سهم کمی از درآمدهای دولت را تأمین نموده اند. شاید مهم ترین دلیل، وجود منبع درآمد سهل الوصول نفت بوده که سیستم اقتصادی کشور را به سویی هدایت کرده است که مالیات ها در حاشیه قرار گرفته اند. تعامل دولت و مردم از طریق مالیات از شاخصه های دموکراسی محسوب می شود و اتکای بیش از حد دولت به درآمدهای نفتی به ارتباط ارگانیک دولت و مردم در بعضی از امور خدشه وارد نموده است و باعث گردیده دولت ها کارکرد مناسب خود را از دست داده و خود را با پیکره بیمار اقتصاد هماهنگ سازند. اگر مردم با دولتی مواجه باشند که با پول مستقیم آن ها بر روی کار آید و تصمیم گیری می کند بهتر می توانند نقد کنند و دولت نیز اگر ببیند به شهروندان خود متکی است رضایت مندی آن ها را بیشتر لحاظ می کند و مدیران و کارشناسان و مجریان بیشتر به مردم رجوع می کنند. این بازی دوسویه به نفع هر دو است حتی اگر در این زمانه و با تنگناهای موجود قدری به مردم سخت بگذرد. هر چند دولت نیز در تصمیم گیری های اخیر با سختی های بسیاری مواجه است و کمبود بودجه های بسیار دارد. به همین دلیل است که بیشتر کشورهای در حال توسعه، ابتدا دست به

اصلاح ساختارهای مالی و مالیاتی خود می زنند. شاید به همین دلیل باشد که در طی سال های اخیر بخصوص تأکید مراجع بین المللی مانند صندوق بین المللی پول (IMF) و بانک جهانی بر اصلاحات مالی و مالیاتی در کشورهای کمتر توسعه یافته بیشتر شده است. به گونه ای که در اولین بند گزارش ماده ۴ صندوق بین المللی پول در خصوص اقتصاد ایران در بهمن ماه سال ۱۳۸۸ از برنامه مقامات کشور برای افزایش درآمدهای غیر نفتی و کاهش یارانه ها حمایت شده است.

● مشکلات ساختاری مالیات

ساختار نا کارآمد مالیاتی در برخی موارد مانند قانون موسوم به تجمیع عوارض باعث کاهش توان رقابت پذیری و سودآوری تولیدکنندگان گردیده است و به همین خاطر و بسیاری از موارد مشکلات عدیده موجود در سیستم درآمدی و مالی و پولی دولت و کشور، قانون مالیات بر ارزش افزوده جهت اصلاح ساختار مالیاتی و اقتصادی در نیمه دوم سال ۱۳۸۷ به اجرا درآمده است. مالیات بر ارزش افزوده (VAT) دارای توان بالای درآمدزایی برای دولت است به گونه ای که گاهی کارشناسان از آن به عنوان ماشین پول یادی می کنند. این مالیات، دولت را با درآمدی باثبات و انعطاف پذیر مواجه کرده و اتکا به درآمدهای نفتی را کاهش می دهد. هم اکنون مالیات بر ارزش افزوده در بیش از ۱۲۰ کشور اجرا می گردد (طهماسبی بلداجی، افضل و بوستانی، ۱۳۸۳). متوسط نرخ به کار گرفته شده در کشورهای مختلف بین ۵ تا ۱۸ درصد است. نرخ عمومی مالیات بر ارزش افزوده در کشور ما در زمان اجرای این قانون ۳ درصد تعیین شد و امسال به نه درصد رسید که در شروع کمترین نرخ را در میان کشورهای اجراکننده این طرح داشته است. این روند اگر مدام اصلاح شونده پیش رود و خود را بهبود دهد و همراهی مردم را با دولت داشته باشد، با افزایشی که در درآمدهای مالیاتی به وجود می آورد، کاهش کسر بودجه دولت که یکی از معضلات اقتصادی کشور است را به همراه خواهد داشت و از سویی دیگر به دلیل معافیت کالاهای صادراتی (ماده ۱۳) باعث بهبود تراز بازرگانی شده و در عمل مالیات بر ارزش افزوده را به ابزاری کارا و انعطاف پذیر در دست اقتصاد تبدیل می کند. برای ماجرای تورم نیز که پیش از این صحبت شد، چنانچه قیمت ها افزایش یابند درآمدهای مالیاتی نیز افزایش یافته و با کمک به توازن بودجه دولت راهکارهای جهت

کنترل تورم ایجاد می کند. معافیت صادرات لحاظ شده در قانون مالیات بر ارزش افزوده نیز باعث رشد صادرات غیر نفتی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی می شود. با تمام این جوانب بررسی شده باید اذعان داشت با توجه به نیاز مبرم کشور به منابع درآمدی مستقل از نفت و کاهش کسری بودجه و کنترل تورم طی سال های روند پایه ریزی این مالیات یک حرکت مثبت و روبه جلو بوده است که می تواند با اصلاح برخی نواقص قانونی و اجرایی به کمک رونق اقتصاد رکود گرفته و در تنگنا قرار گرفته بیاید. شاید همزمانی اجرای این طرح به دلیل آنکه عمده بار آن بر دوش مصرف کننده نهایی کالاها است، با اجرای قانون هدمندی یارانه ها باعث مشکلات فزاینده و ایجاد تورم بیشتر و تحت فشار قرار گرفتن طبقات فرودست شد که ای کاش در این زمان بندی اجرا ملاحظاتی لحاظ می شد که گویا دیده نشد. برای همین اکنون دولت باید همان طور که در این دو سؤال اخیر توجه کرده به بخش بیمه های فراگیر همگانی اهتمام بیشتری داشته باشد و افشار آسیب پذیر را به صورت ویژه در متدهای مدیریتی و تصمیم سازی خود دخیل کند و دست گیری داشته باشد.

با افزایشی که در درآمدهای مالیاتی به وجود می آورد، کاهش کسر بودجه دولت که یکی از معضلات اقتصادی کشور است را به همراه خواهد داشت

و از سویی دیگر به دلیل معافیت کالاهای صادراتی (ماده ۱۳) باعث بهبود تراز بازرگانی شده و در عمل مالیات بر ارزش افزوده را به ابزاری کارا و انعطاف پذیر در دست سیاست گذاران اقتصادی تبدیل می کند

● منابع:

طیبیان، محمد و داود سوری (۱۳۶۳)، "ریشه های تورم در اقتصاد ایران، اثر نرخ ارز و متغیرهای پایه ای اقتصاد بر نرخ تورم"، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۱، زمستان.
پژوین، جمشید (۱۳۷۳)، اقتصاد بخش عمومی (مالیات ها)، انتشارات مؤسسه تحقیقات اقتصادی، چاپ اول.
فرزین وش، اسداله، اصغرپور، حسین و محمود محمودزاده (۱۳۸۲)، "بررسی اثر تورم بر کسری بودجه از بعد هزینه ای و درآمدی در ایران"، مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۶۳.
توتونچی ملکی، سعید (۱۳۸۶)، "مالیات بر ارزش افزوده و الزامات آن در ایران با تأکید بر تجارب سایر کشورها"، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس.
قره باغبان، مرتضی (۱۳۷۱)، اقتصاد رشد و توسعه، چاپ اول و دوم، تهران: نشر نی.
طهماسبی، بلداجی، افضل، اسماعیل و رضا بوستانی (۱۳۸۳)، نگرشی بر مالیات بر ارزش افزوده و چگونگی اجرای آن در ایران، چاپ اول.
عزیزخانی، فاطمه (۱۳۸۴)، "گزارش مالیات بر ارزش افزوده: مزایا، معایب و آثار اقتصادی"، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس.

گفتگو با دکتر سعید عابدین در کوش، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

مالیات بر ارزش افزوده برای فناوری اطلاعات غیر عادلانه است

مالیات بر ارزش افزوده چیست؟ نحوه اجرای این قانون در ایران چگونه است؟ چگونه می توان در صنعت آی تی تحلیل و توجیه کرد؟ هر چند از عمر تدوین قانون دریافت مالیات غیر مستقیم از مصرف کننده کمتر از یک دهه می گذرد؛ اما اهمیت و نقش غیر قابل انکار آن در افزایش کارایی اقتصادی، درآمدزایی و کاهش تورم منجر به آن شد که مدیران اقتصادی همت و توان خود را در راستای فراهم کردن زیرساخت های لازم برای پیاده سازی این قانون مالیاتی به کار گیرند. با توجه به تصمیم دولت برای ایجاد تغییرات در قانون مالیات بر ارزش افزوده و اهمیت فناوری اطلاعات در رابطه با آن، تصمیم گرفتیم در این شماره مصاحبه ای با دکتر سعید عابدین در کوش که یکی از افراد صاحب نظر در مباحث اقتصادی است، انجام دهیم. گفت و گویی که در آن چالش ها، بایدها و نبایدهای اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه آی تی به تفصیل پرداخته شد. اشاره به این نکته ضروری است که به دلیل سبک گفتاری دکتر در کوش و با توجه به توضیحات جامع و کامل ایشان در مورد هر سؤال، تصمیم گرفتیم این مصاحبه را به صورت روایی تنظیم کنیم.

موضوع مالیات بر ارزش افزوده بسیار مهم بوده و جای بحث زیادی دارد. من به ویژه دوست داشتم که این موضوع در صنعت آی تی نیز مطرح شود و اهالی این حوزه از آن مطلع باشند. قبل از هر چیز مالیات بر ارزش افزوده را باید در سه محور دنبال کرد اول اینکه اساساً این نوع مالیات از لحاظ تئوریک به چه شکلی تعریف می شود.

محور دوم تاریخچه حضور و نحوه اعمال این نوع مالیات در ایران خواهد بود و در نهایت اینکه چطور می شود مالیات بر ارزش افزوده را در حوزه آی تی پیاده کرد.

به نظر من این نوع مالیات بهترین نوع مالیات در سراسر دنیا است چرا که به صورت مستقیم از مصرف کننده دریافت می شود. هدف از دریافت هر نوع مالیاتی علاوه بر افزایش درآمد دولت، رعایت اصول عدالت اجتماعی نیز هست که در نهایت منجر به افزایش کارایی اقتصاد خواهد شد. مالیات بر ارزش افزوده هر سه هدف مذکور را به درستی و به طور همزمان پیش می برد. با اجرایی کردن مالیات بر ارزش افزوده در یک سیستم اقتصادی، دولت سریعاً به درآمد می رسد. حال این سرعت می تواند نسبی باشد مثلاً در کشورهای پیشرفته در همان روز به دست دولت می رسد و در ایران در مدتی نزدیک به سه ماه؛ که این خود در مقایسه با سرعت انتقال درآمد سایر مالیات ها از جمله مالیات بر درآمد که به صورت سالانه دریافت می شود، سرعتی قابل توجه است.

از این رو من اجرایی شدن مالیات بر ارزش افزوده در ایران را اتفاق خوبی می دانم. از سوی دیگر از لحاظ عدالت اجتماعی این نوع مالیات بهترین شکل را دارد. چون بر اساس این سیستم میزان پرداخت مالیات با میزان مصرف تناسب دارد. به

عبارتی هر کسی که بیشتر مصرف می‌کند، بیشتر هم مالیات می‌پردازد. یکی دیگر از ویژگی‌های مثبت مالیات بر ارزش افزوده این است که نرخ آن می‌تواند بر حسب مکان، زمان و نوع کالا متفاوت باشد. دیگر نیازی به تهیه یک جدول و تعیین نرخ‌های معین برای کالاهای مختلف نیست. به‌طور مشخص هر چه نوع کالا سرمایه‌ای‌تر باشد، نرخ کمتر و هر چه کالا مصرفی‌تر باشد، نرخ بیشتری برای مالیات بر ارزش افزوده به آن تعلق می‌گیرد. همچنین در مکان‌هایی که مثل تهران بازار بهتری دارند باید نسبت به یک شهرستان کوچک مالیات بیشتری پرداخت شود. این انعطاف در مورد فاکتور زمان هم می‌تواند وجود داشته باشد. در دوره رونق این نرخ افزایش خواهد داشت و در زمان رکود باید کاهش پیدا کند. در یک کلام می‌توان گفت این نوع مالیات خوب است چون پویاست.

● مالیات بر ارزش افزوده در ایران

از مهرماه سال ۸۷ که اخذ مالیات بر ارزش افزوده در دستور کار قرار گرفت، قانون یک دوره آزمایشی پنج‌ساله را برای آن تعریف کرد. علت این امر احتمالاً این بود که زیرساخت‌های پیاده‌سازی این نوع مالیات هنوز در اقتصاد ایران وجود نداشت و قرار بود در یک دوره پنج‌ساله این زیرساخت‌ها آماده شود. وقتی زیرساخت‌های لازم آماده نباشد، مصرف‌کننده قابل‌شناسایی نبوده و دولت ناگزیر این مالیات را از واردکننده، تولیدکننده یا فروشگاه‌ها و مراکز توزیع دریافت می‌کند؛ با این فرض که این مراجع، خود مبلغی را از مصرف‌کننده دریافت می‌کنند.

اتفاقی که در این دوره افتاد و همچنان هم ادامه دارد. در نتیجه به این نوع مالیات به چشم نوعی عوارض نگاه می‌شود. در حالی که مالیات و عوارض تفاوت‌هایی باهم دارند مهم‌ترین تفاوت در این است که عوارض قبل از تولید یا به‌طور کلی قبل از کار دریافت می‌شود اما مالیات مربوط به مرحله بعد از طی شدن این فرآیند و به عبارتی بعد از رسیدن به درآمد است. بنابراین با توجه به آماده نبودن زیرساخت‌ها، دریافت این مالیات از مصرف‌کنندگان واقعاً کار دشواری بود. چون کارت‌های اعتباری، دستگاه‌های کارت‌خوان و به‌طور کلی سیستم اعتباری ما برای این منظور آماده نبودند. نتیجه آن شد که این مالیات دقیقاً از مراجعی دریافت شد که به اصطلاح پایشان روی زمین است.

آماده نبودن زیرساخت‌ها البته چند دلیل عمده داشت. اول اینکه مرزهای کشور ما کاملاً باز هستند

در نتیجه کالاهای زیادی به‌صورت غیر رسمی وارد کشور می‌شوند. هر چه این نرخ بالاتر برود، واردات غیر رسمی هم بیشتر خواهد شد. این موضوع رقابت را برای کسانی که پرداخت‌کننده مالیات هستند، سخت می‌کند و روز به روز سخت‌تر هم می‌شود. در نتیجه تعداد این پرداخت‌کنندگان هر روز کاهش می‌یابد به‌طوری که امسال با ۹ درصدی که به‌عنوان مالیات بر ارزش افزوده تعیین شده، واردات حتماً به سمت غیر رسمی حرکت خواهد کرد.

در نتیجه درآمد دولت از این راه کمتر از آنچه تصور می‌کند خواهد بود. در حال حاضر نیز سهم بزرگی از مالیات بر ارزش افزوده را سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی می‌پردازند و این چیزی شبیه از این جیب به آن جیب گذاشتن پول دولت است! در این شرایط عده‌ای هم سوءاستفاده می‌کنند. این افراد که عمدتاً به‌طور مستقیم با مصرف‌کننده در تماس هستند، در واقع مبلغی به دولت پرداخت نمی‌کنند اما درصدی را با نام مالیات بر ارزش افزوده از مصرف‌کننده دریافت می‌کنند! این وضعیت در بسیاری از کافی‌شاپ‌ها و رستوران‌ها و سایر بخش‌ها وجود دارد. این افراد با این شیوه علاوه بر اینکه مالیات بر درآمد خود را از جیب مصرف‌کننده می‌پردازند، در واقع به‌صورت غیرقانونی درآمد مضاعفی را هم برای خود ایجاد می‌کنند.

به این ترتیب در طول این پنج سال که برای آماده کردن زیرساخت‌ها در نظر گرفته شده بود، چند اتفاق ناخوشایند افتاد: سوءاستفاده سودجویان، افزایش واردات غیر رسمی و در نهایت ناکامی دولت در کسب درآمد از این طریق. البته این نتیجه کاملاً قابل پیش‌بینی بود.

در این راستا من پیش‌نویس قانون جدید را هم مطالعه کردم و دیدم موضوعی که به آن پرداخته نشده، دقیقاً همین نرخ‌هاست که اتفاقاً باید قبل از هر چیز مورد توجه قرار می‌گرفت. چون موجودیت مالیات بر ارزش افزوده به تنظیم این نرخ‌ها متکی است. حال آنکه سیستم ما در حال حاضر، صفر و یکی است که به هیچ‌وجه پاسخگو نخواهد بود. من حتی پیشنهاد می‌کنم در کنار نرخ‌های گروه‌بندی شده، یک تقسیم‌بندی هم از نواحی مختلف کشور داشته باشیم و مثلاً ایران را به پنج یا شش ناحیه مختلف با نرخ‌های مختلف مالیات بر ارزش افزوده تقسیم کنیم.

● آسیب‌شناسی مالیات بر ارزش افزوده در بخش آی‌تی:
در بخش آی‌تی ما با دودسته کالای سخت‌افزاری و

نرم‌افزاری مواجه هستیم. سهم بزرگی از نرم‌افزارها دولتی هستند و مشکلی در پرداخت مالیات بر ارزش افزوده وجود ندارد اما بخشی اساسی که بسیار هم مشکل‌ساز شده، بخش سخت‌افزار است. ناگفته نماند وقتی در صنعت آی‌تی صحبت از سخت‌افزار به میان می‌آید، تلفن همراه هم یکی از بازیگران مهم در حوزه سخت‌افزاری خواهد بود. از این رو این بخش پیچیدگی‌های زیادی دارد: ۱. کالاهای حوزه آی‌تی دوره‌های عمر کوتاهی دارند، به سرعت در بازار جایگزین می‌شوند و نرخ آن هم متغیر است. ۲. واردات غیر رسمی این کالاها نسبت به ارزشی که در اقتصاد ایران دارند، با صرفه‌تر است. در حال حاضر هیچ‌کس منکر سهم قابل توجه واردات غیر رسمی در این حوزه نیست. بحثی اگر باشد بر سر این است که آیا این سهم هفتاد درصد است یا نود درصد! ۳. بسیاری از کالاهای آی‌تی در سطح وسیع با نرخ یک تا دو درصد جابه‌جا می‌شوند و حاشیه سود بسیار پایینی دارند. امروزه همه تبلت‌ها، نوت‌بوک‌ها و موبایل‌ها با همین سیستم جابه‌جا می‌شوند. پس برای واردکننده رسمی به صرفه نیست که از کانال گمرک وارد شود.

نکته‌ای که من به این بحث اضافه می‌کنم این است که مشکل بزرگ ما در حوزه آی‌تی، مبهم بودن نوع کالاهای بخش سخت‌افزاری است؛ هنوز برای مسئولان روشن نیست که این کالاها مصرفی هستند یا سرمایه‌ای. بد نیست در اینجا تعریفی از کالای سرمایه‌ای ارائه دهیم: کالای سرمایه‌ای کالایی است که در تولید یک کالا یا خدمت دیگر به کار گرفته می‌شود.

با این اوصاف دستگاه‌های رایانه از نظر من کالای سرمایه‌ای محسوب می‌شوند. برای این ادعا دلیل دارم. اگر این کالا سرمایه‌ای نیست، یک روز خاموش کردن رایانه‌ها در همه سطوح اداری و سازمانی و خانگی را آزمایش کنید. مشکل بزرگی که به بار می‌آید کاملاً قابل پیش‌بینی و تقریباً معادل با تعطیل شدن همه کارهای کشور است؛ از کارهای بانکی و اداری گرفته تا سایر بخش‌ها. ملاحظه می‌شود که این کالا دقیقاً برای ارائه سایر خدمات و کالاهای به کار گرفته می‌شود و در نتیجه کالای سرمایه‌ای است. در سراسر دنیا از کالای سرمایه‌ای مالیات بر ارزش افزوده دریافت نمی‌شود و لذا دستگاه‌های رایانه باید معاف از این نوع مالیات باشند. البته باز هم تأکید می‌کنم که باید دسته‌بندی دقیقی در این زمینه صورت بگیرد. مثلاً برخی تجهیزات را در گروه کالاهای مصرفی تعریف کنیم و هر چه کالا مصرفی‌تر باشد، نرخ مالیات بر ارزش افزوده آن بیشتر شود.

مشکل بزرگ ما در حوزه آی‌تی، مبهم بودن نوع کالاهای بخش سخت‌افزاری است؛ هنوز برای مسئولان روشن نیست که این کالاهای مصرفی هستند یا سرمایه‌ای

امروزه در بخش آی تی فقط وقتی باید اقدام به دریافت مالیات کنیم که بتوانیم این مالیات را به صورت مستقیم از مصرف کننده بگیریم. چرا که سرعت عرضه در این حوزه بالاتر از تقاضاست و حاشیه سود به طور مداوم در حال طی کردن روند نزولی است.

حتی اگر نخواهیم وارد بحث عرضه کالاهای تقلبی شویم که با سوءاستفاده از ناآگاهی مشتری در حوزه سخت افزار بسیار صورت می گیرد، به این نتیجه می رسیم که واردات رسمی این کالاها سوددهی ندارد. بنابراین برآیند وضع موجود تنها این است که واردات غیررسمی افزایش پیدا می کند و سهم دولت کاهش از این رو برای یکی دو سالی که مشکل نبود زیرساخت ها را خواهیم داشت، من راهکاری کوتاه مدت را پیشنهاد می کنم. در حال حاضر از آنجاکه هم از جنبه نرم افزاری و هم از جنبه سخت افزاری با این مشکل مواجه هستیم، بهتر است کاری کنیم تا در طول زمانی که برای حل این مشکلات نیازمندیم، مالیات بر ارزش افزوده به دست فراموشی سپرده نشود و اجرای آن را در برنامه داشته باشیم؛ اما نرخ را به یک یا دو درصد تقلیل دهیم چون در غیر این صورت همه را به سمت واردات غیررسمی سوق داده ایم.

اگر این راهکار به درستی عملی شود به خاطر رواج پیدا کردن واردات رسمی، با وجودی که نرخ پیشنهادی به مراتب کمتر از نرخ فعلی است، میزان درآمد دولت بیشتر از میزانی خواهد بود که در حال حاضر از همین مسیر موفق به دریافت آن می شود. ضمناً باید در نظر داشت در صورتی که این امر به زودی از سوی نظام صنفی پیگیری نشود، عواقب ناخوشایندی در انتظار اقتصاد کشور خواهد بود. از جمله اینکه واردکننده های اصلی سخت افزار کم کم از دور رقابت خارج می شوند. این به آن معناست که نه تنها تعداد واردکننده های غیررسمی بیشتر خواهد شد، بلکه واردکننده های رسمی که سال ها در این حوزه کار می کردند، از سیستم و نظام وارداتی ایران خارج خواهند شد.

از طرفی به نظر من نرم افزار وارداتی هم مثل سخت افزارها باید کالای سرمایه ای محسوب شود و مالیات بر ارزش افزوده با پایین ترین نرخ برای آن ها در نظر گرفته شود. به عنوان مثال همین نرم افزارهای آنتی ویروس اگر نباشند، بدون شک با موانعی بر سر راه تولید کالا و ارائه خدمات مواجه خواهیم بود. پس این نرم افزارها نیز بدون شک کالاهای سرمایه ای هستند و نباید مشمول مالیات بر ارزش افزوده شوند. در

گروه بندی نرم افزارها هم باید دقت های خاصی اعمال شود. بعضی نرم افزارها تولیدی هستند که معمولاً دولتی بوده و مشکلی در پرداخت مالیات بر ارزش افزوده به وجود نخواهند آورد. اما در مورد نرم افزارهایی که از خارج از کشور وارد می شوند. مهم تر از هر چیزی کیبی رایت این محصولات است. قبل از هر چیز باید فکری برای این موضوع شود. در هر صورت کالاهای نرم افزار وارداتی هم مثل سخت افزار کاملاً در گروه کالاهای سرمایه ای می گنجد.

در مورد سرویس های پهنای باند و این گونه خدمات باید گفت تمام شرکت های اینترنتی در حال حاضر این مالیات را از مصرف کننده دریافت می کنند. علت پرداخت مالیات توسط این شرکت ها به نظر من این است که در این حوزه هر روز خدماتی با کیفیت بالاتر عرضه شده و قیمت ها مناسب تر می شوند. بنابراین این نه درصد در بخش اینترنت معقول به نظر می رسد و احتمالاً برای کسی هم مشکلی ایجاد نخواهد کرد. اما برای سایر بخش ها پیشنهاد من کاملاً روشن است. خوشبختانه ما نیروهای متخصص زیادی در نهادهای مختلف اعم از نظام صنفی و مجمع عالی واردات داریم که قادرند برای این گونه کالاها و خدمات جدول ارزش افزوده تعیین کنند.

مراجعی که وظیفه دارند این موضوع را پیگیری کنند و چشم اندازی که برای آن وجود دارد: از دیدگاه من این بحث ها را باید بخش خصوصی یعنی نظام صنفی و مجمع عالی واردات از طریق مجلس پیش ببرند. این دو مجموعه می توانند با تشکیل یک گروه متخصص پیگیری این موضوع را بر عهده بگیرند و در این صورت بی شک به نتیجه مطلوب خواهند رسید. اما در مورد چشم انداز پاسخ من اصلاً پاسخی اقتصادی نیست. چرا که کشور ما بیشتر از آنکه اقتصادی باشد، سیاسی است و هر وقت مسائل مربوط به سیاست سامان بگیرند، این هدف نیز در مسیر خود قرار خواهد گرفت.

سهم آی تی در تأثیرگذاری مستقیم بر کل اقتصاد چندان نیست اما به صورت غیرمستقیم نقش بسیار مؤثری را در اقتصاد ایفا می کند. این حوزه آی تی است که بخش عمده کالاهای سرمایه ای دانشگاه ها، مدارس، بانک ها و... را تأمین می کند. با این حساب همه بازیگران اقتصاد کشور به نوعی وابسته به این حوزه هستند. امروزه کسی در دنیا برنده است که به اطلاعات دسترسی داشته باشد و این اطلاعات را همین رایانه ها و تبلت ها و موبایل و... فراهم می کنند. به عبارتی ضریب

تکثری سهم آی تی در اقتصاد ما بسیار بالاست. اگر ما به کالاهای و خدمات این حوزه به چشم کالای سرمایه ای نگاه کنیم، اساساً مالیات بر ارزش افزوده را بر روی آن ها اجرا نمی کنیم. من از بیست سال پیش تا امروز همواره پیشنهاد می دهم عوارض گمرکی برای سخت افزار را به صفر برسانید.

مغزهایی که از دانشگاه خارج می شوند باید به تولید و صادرات نرم افزار مشغول شوند نه اینکه در مغازه های تجهیزات کامپیوتر کیبورد و ماوس بفروشند! کمتر جایی را می توانید پیدا کنید که به اندازه تهران برای عرضه لوازم و تجهیزات کامپیوتری مغازه و پاساژ داشته باشد! نتیجه این شده است که فارغ التحصیلان رشته های مرتبط به جای تولید نرم افزار، به دنبال عرضه سخت افزار می روند و واسطه گری می کنند چون به نظر می رسد که آن ها را زودتر به سود می رساند. اجازه بدهید در همین رابطه تصویری ارائه دهم از سیستمی که در آن عوارض گمرکی این محصولات صفر است. اتفاقاتی که خواهند افتاد از این قرار است: ۱. دیگر کالای قلابی و بی کیفیت وارد کشور نمی شود. ۲. نرخ استهلاک پایین تر می آید و کالاها دیرتر دور انداخته می شوند. در حالی که شرایط فعلی و واردات غیررسمی باعث شده همه کالاها از درجه استاندارد فاصله بگیرند. ۳.

در نتیجه این عوامل کارایی هم بالا خواهد رفت. اگر به سرمایه ای بودن کالاهای حوزه آی تی توجه داشته باشیم، با تمرکز بیشتری به اصلاح مالیات و عوارض گمرکی آن می پردازیم. سؤال این است که چرا هیچ شرکت بزرگی در حوزه آی تی در ایران وجود ندارد؟ مسلماً به این علت که موانع فعالیت در این حوزه در مقایسه با امکانات رسمی اش آن قدر زیاد است که یک فروشگاه کوچک هم می تواند به عنوان رقیب برای یک شرکت بزرگ نقش بازی کرده و حتی او را کنار بزند. در این شرایط با توجه به هزینه های سربار (overhead) که برای یک شرکت بزرگ وجود دارد، ادامه فعالیت اقتصادی نخواهد بود. چرا که در مباحث اقتصادی مطرح است وقتی یک شرکت بزرگ می شود، در ابتدا هزینه های بلندمدت آن کاهش پیدا می کنند چون کار آیی بالا رفته است اما کم کم با پیچیده شدن بوروکراسی شرکت، هزینه های سربار بالا می رود و برای به صرفه بودن این هزینه ها باید بازار مناسبی وجود داشته باشد. در شرایطی که این بازار وجود نداشته باشد، از یک سطحی به بعد شرکت ها توان بزرگ تر شدن را ندارند. اتفاقی که متأسفانه سال هاست در ایران جریان دارد.

مغزهایی که از دانشگاه خارج می شوند باید به تولید و صادرات نرم افزار مشغول شوند نه اینکه در مغازه های تجهیزات کامپیوتر کیبورد و ماوس بفروشند!

گفتگو با دکتر علیرضا طاری بخش

در اکثر کشورهای دنیا نرخ ارزش افزوده یکسان است

گفتگو با حسین گنجی

○ مالیات بر ارزش افزوده بر چه اساسی تعیین می‌گردد و لزوم به وجود آمدن این بحث در کشور چه بوده است. اگر بخواهم روشن‌تر بپرسم این است که چرا مالیات بر ارزش افزوده باید گرفته شود؟ مبنای این کار و ریشه ماهوی آن چیست؟

مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات بر مصرف است که در فرآیند حلقه‌های زنجیره ارزش افزوده و متناسب با ایجاد ارزش افزوده هر حلقه محاسبه و وصول می‌شود و در حال حاضر در حدود ۱۶۰ کشور دنیا اجرایی گردیده است. در اغلب کشورهای دنیا بار مالیاتی، از مالیات بر درآمد که شامل تولید و تجارت و خدمات است به سمت مالیات بر مصرف میل نموده است.

یعنی با ایجاد مالیات بر مصرف و تأمین منابع دولت‌ها از این منبع، فشار مالیاتی بر تولید و امثالهم کاهش یافته است. لذا به دلیل کاهش فشار مالیات بر درآمد و افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری و تسریع الوصول بودن آن از زمان مصرف، قابلیت تحقق و وصول آن حتی در دوران رکود، افزایش آن متناسب با تورم و چندین ویژگی دیگر باعث گردیده است اکثر کشورها بخش عمده درآمد خود را از محل مالیات بر ارزش افزوده تأمین نمایند.

باید به این نکته توجه داشت که در ایران منابع وصولی مالیات بر ارزش افزوده در تأمین هزینه‌های طرح‌های عمرانی دولت، هزینه دارو و درمان و بهداشت آحاد جامعه و مصرف عوارض سهم شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در عمران و آبادی شهرها و دهیاری‌های، نیز مصرف می‌گردد که موارد مذکور دلایل توجیهی قوی و قابل قبولی برای ایجاد این نوع مالیات و اجرایی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده در ایران می‌باشند.

○ نرخ مالیات بر ارزش افزوده اکنون چقدر تصویب و نهایی شد و در سال جاری به چه نحوی خواهد بود.

چند سالی هست ایرانی‌ها با مفهوم تازه‌ای در حوزه مالیاتی آشنا شده‌اند که تبعات آن تمامی صنوف و مشتریان آن را در بر گرفته است. مفهومی به نام ارزش افزوده که بر قیمت کالا اضافه می‌شود و از مشتریان گرفته می‌شود. این مفهوم جدا از مناقشاتی که در سطح مردم دارد برای صنوف هم موجبات آن شده است که در مواجهه با مشتری ملاحظاتی را داشته باشند. هم‌آنکه مشتری‌ها قدری با آن هنوز غریبه‌اند و نسبت به آن آگاهی حداقلی دارند و هم اصناف از توضیح آن و روند آن کم‌اطلاع می‌نمایند.

به‌خصوص در بازار الکترونیک و کالاهای دیجیتالی این مشکل دوچندان است. زیرا میزان سود دریافتی بر این کالاها با میزان ارزش افزوده‌ای که بدان افزوده شده است برابری می‌کند. یعنی هفت تا ده درصد حاشیه سود کالا دارد و حال آنکه ارزش افزوده آن نیز همین حدود است. این مطلب و چالش این روز بازار پنهانی شد تا به سراغ معاون مالیات بر ارزش افزوده سازمان امور مالیاتی کشور، آقای دکتر علیرضا طاری بخش برویم و سوالاتی پیرامون این موضوع هر چند کوتاه به دلیل مشغله‌های فراوان این روزهای ایشان،

پیرسیمی

• سؤالی را که اصناف دارند این است که روند اخذ مالیات بر ارزش افزوده صحیح نبوده و می‌تواند راهکارهای بهتری برای دریافت این گونه مالیات‌ها مصوب شود و روش‌های نیز در این حوزه حتی پیشنهاد شده است. مثلاً در مبدأ یا در مبادی ورودی یا به شکل‌های دیگر و منسجم‌تر تا این روند به این شکل و تا این اندازه فراگیر صورت نگیرد؟

طاری بخش: روند دریافت مالیات بر ارزش افزوده طبق مقررات و موازین قانونی انجام می‌شود و تلاش شده که قانون به‌طور دقیق اجرایی شود مبانی تئوریک این قانون در ایران همانند سایر کشورهای دنیا بر پایه مصرف و بنا بر اصل مقصد است و با سازوکار تدوین شده قانون نحوه دریافت مالیات دقیقاً با تعریف اقتصادی ارزش افزوده در زنجیره تولید، توزیع و خرده‌فروشی منطبق است.

اگر تصور این است که مالیات بر ارزش افزوده باید از یکی از مبادی ورودی کالا اخذ شود، اشتباه است.

این امر برای سازمان امور مالیاتی نامفهوم است و مشخص نیست که منظور این است که تمام گمرکات در یک نقطه جمع و کالاهای مشمول مالیات بر ارزش افزوده از آن مبدأ وارد کشور شود و یا اینکه مالیات بر ارزش افزوده در یک مرحله وصول گردد که البته مورد نخست با قوانین امور گمرکی منافات دارد و دیگری نیز با مبانی تئوریک ارزش افزوده و سازوکار طراحی شده آن مغایر است و اگر به فرض چنین اتفاقی بیفتد اسم این نوع مالیات دیگر مالیات بر ارزش افزوده نیست. اگر هم منظور مالیات بر فروش باشد که این نوع مالیات در ایران و سایر کشورهای دنیا تقریباً از چندین سال قبل منسوخ شده است.

از بازارهای دیگر است، یعنی سود قطعات و اجناس و خدمات این حوزه زیر ده درصد است، به نظر می‌آید تعیین نه درصد و گرفتن این مقدار خارج از عدالت مالیات و توجه کردن به مبنای دریافتی و محاسبات سودی این حوزه است؟ نمی‌شود ارزش افزوده بدون ملاحظه حاشیه سود آن کالا لحاظ شود؟

طاری بخش: در مالیات بر ارزش افزوده برعکس مالیات‌های مستقیم سود و زیان تأثیری در تعیین مالیات ندارد زیرا مالیات، بر مبنای فروش کالا و خدمات محاسبه و اعمال می‌شود چه حاصل فروش و درآمد منجر به سود شود یا زیان.

ضمن اینکه باید به این نکته توجه داشت که مالیات بر ارزش افزوده را خریدار و بر اساس قیمت کالا پرداخت می‌نماید. لذا حاشیه سود کالا تأثیری در تعیین نرخ مالیات نخواهد داشت. لذا اعمال نرخ خاص برای خدمات فناوری و دیجیتال فاقد توجه حقوقی و اقتصادی است.

• آیا برای آینده، این سیاست‌های تغییر خواهند کرد و روند به سمت دیگر خواهد رفت یا وضعیت مالیات بر ارزش افزوده به گونه‌ای خواهد بود که متناسب با سازوکارهای هر بازار تعیین گردد یا اینکه این یکسان نگری در تعیین ارزش افزوده ادامه خواهد داشت؟

طاری بخش: همانند سایر کشورهای دنیا در آینده هم به‌طور کلی تک‌نرخ به قانون حاکم خواهد بود و در موارد بسیار خاص همانند قانون فعلی چند نرخ محدود اعمال خواهد شد. زیرا چند نرخ در قانون مالیات بر ارزش افزوده، سردرگمی مؤدیان و مأموران مالیاتی را در محاسبه مالیات بر ارزش افزوده به دنبال خواهد داشت و در بعضی موارد موجب افزایش اشتباه در محاسبات شده و معاذیر اجرایی بسیاری را در پی خواهد داشت. لذا در اکثر کشورهای دنیا از نرخ یکسان استفاده شده است. ضمن اینکه بسیاری از کشورها قائل به معافیت بخش عمده کالاها نظیر ایران نیستند ولی در کشور ما به لحاظ ضرورت رعایت عدالت مالیاتی و رعایت حال اقشار آسیب‌پذیر کلیه کالاهای کشاورزی و دام و طیور و کالاهای سبب مصرفی خانوار از مالیات معاف گردیده است.

آیا این نرخ نسبت سال‌های پیش از خود افزایش را داشته است؟

طاری بخش: نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالا و خدمات عمومی در سال ۱۳۹۴ برای کلیه کالاها ۹ درصد تصویب شد. این نرخ شامل ۶ درصد مالیات و ۳ درصد عوارض است که مؤدیان مشمول نظام مالیات بر ارزش افزوده می‌باید از ابتدای سال ۱۳۹۴، در کلیه مبادلات اقتصادی فی‌مابین (عرضه کالا و ارائه خدمات عمومی)، ۹ درصد مالیات و عوارض را در صورت حساب‌های صادره اعمال و از خریداران اخذ می‌کنند.

مطابق تبصره ۲ ماده ۱۱۷ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و همچنین بر اساس ماده ۳۷ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب چهارم اسفندماه سال ۱۳۹۳، نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالا و خدمات عمومی در سال ۱۳۹۴ از هشت درصد به ۹ درصد افزایش یافته است.

• آیا در تعیین مالیات بر ارزش افزوده میان کالاها و تولیدات و محصولات مختلفی که در بازار عرضه می‌شود تفاوت‌های هست یا خیر؟ این طور که مشاهده می‌شود نیست؟ و آیا این نمی‌تواند محل اشکال باشد؟

طاری بخش: از نظر نرخ مالیاتی، برای همه کالاها در ایران به‌استثنای فرآورده‌های نفتی و سیگار، نرخ یکسان وضع می‌شود. البته بعضی از کالاها نظیر محصولات کشاورزی، دام و طیور زنده، کالاهای سبب مصرفی خانوار مثل نان، گوشت، روغن، دارو، پنیر، قند، شکر، برنج، حبوبات، سویا، شیر خشک مخصوص تغذیه کودکان، کتاب و مطبوعات، انواع دارو و لوازم مصرفی درمانی، خدمات آموزشی و پژوهشی، خدمات حمل‌ونقل عمومی و خدمات بانکی و ... به‌موجب ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده با رویکرد عدم قابلیت اجرای قانون در بعضی از نقاط (روستاهای دورافتاده) و یا بعضی از افراد مانند کشاورزان و یا برقراری عدالت و کمک به اقشار آسیب‌پذیر و سایر ملاحظات از مالیات معاف هستند. و در سایر کالاها و خدمات تفاوتی وجود ندارد و با نرخ یکسان مشمول مالیات هستند.

• در بازار فناوری اطلاعات و دیجیتال به دلیل اینکه حاشیه سود بسیار پایین‌تر